

Diana LAZĂR Olesea PLOTNIC

**METODE ALTERNATIVE DE
SOLUȚIONARE A LITIGIILOR**

(NOTE DE CURS)

Chișinău, 2025



UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE DREPT

Diana LAZĂR, Olesea PLOTNIC

METODE ALTERNATIVE
DE SOLUȚIONARE A LITIGIILOR

(NOTE DE CURS)

Chișinău, 2025

CZU 341.6:347.9:347.7(075.8)

L 33

Diana LAZĂR – *doctor în drept, lector universitar*; membru de proiect Jean Monnet EU4JUST implementat de Universitatea de Stat din Moldova

Olesea PLOTNIC – *doctor habilitat în drept, profesor universitar, profesor Jean Monnet*; coordonator de proiect Jean Monnet EU4JUST implementat de Universitatea de Stat din Moldova

Acest material a fost realizat în cadrul proiectului „Catedra Jean Monnet privind studiile UE pentru protecția drepturilor omului și soluționarea alternativă a litigiilor”, Grant Agreement number: 101085276 – EU4JUST – ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH, implementat în perioada 2022-2025 de Universitatea de Stat din Moldova cu suportul Programului Erasmus+ al Uniunii Europene în parteneriat cu Asociația Henri Capitant de Cultură Juridică / AHCCJ și cu Institutul European pentru Inițiative, Reforme și Educație / ASPIRE.

Pentru mai multe detalii accesați: <https://eu4just.md/>



Co-funded by the
European Union

"Finanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin însă exclusiv autorilor și nu reflectă neapărat cele ale Uniunii Europene sau ale Agenției Executive Europene pentru Educație și Cultură (EACEA). Nici Uniunea Europeană și nici autoritatea finanțatoare nu pot fi considerate responsabile pentru acestea."

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Lazăr, Diana.

Metode alternative de soluționare a litigiilor : (note de curs) / Diana Lazăr, Olesea Plotnic ; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept. – Chișinău : Editura USM, 2025. – 249 p. : fig. color, tab.

Bibliogr.: p. 240-242. – Finanțat de Uniunea Europeană. – 100 ex.

ISBN 978-9975-62-890-7.

341.6:347.9:347.7(075.8)

L 33

© D. Lazar, O. Plotnic, 2025

© Editura USM, 2025

ISBN 978-9975-62-890-7

CUPRINS

INTRODUCERE	6
I. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND METODELE ALTERNATIVE DE SOLUȚIONARE A CONFLICTELOR	9
1.1. Apariția și evoluția metodelor alternative de soluționare a conflictelor	9
1.2. Reglementări naționale și internaționale privind metodele alternative de soluționare a conflictelor	15
1.3. Particularitățile metodelor alternative de soluționare a conflictelor	23
1.4. Principiile de aplicare a metodelor alternative de soluționare a conflictelor	28
1.5. Concluzii.....	32
II. CONFLICTUL	34
2.1. Noțiunea și structura conflictului	34
2.2. Cauzele ce stau la baza conflictelor.....	39
2.3. Categoriile de conflicte.....	41
2.4. Diferența dintre dezacord, problemă, litigiu și conflict.....	44
2.5. Forme de intervenție în conflict.....	47
2.6. Managementul conflictului.....	50
2.7. Conceptele de strategie și tactică în contextul conflictului	53
2.8. Procesul de rezolvare a unui conflict.....	58
2.9. Concluzii.....	62
III. NEGOCIEREA	64
3.1. Noțiunea, scopul și avantajele negocierii	64
3.2. Strategii, tehnici și tactici de negociere	72
3.3. Principiile negocierii	76
3.4. Mod de analiză a nevoilor în cadrul negocierii	79
3.5. Procesul de negociere: etapele și strategiile	85
3.6. Caracteristici ale negocierilor în diverse culturi.....	87
3.7. Concluzii.....	88

IV. MEDIEREA: PARTICULARITĂȚI ȘI PRINCIPII	90
4.1. Noțiunea, scopul și avantajele medierii	90
4.2. Cadrul juridic cu privire la mediere	97
4.3. Medierea și justiția restaurativă	100
4.4. Categoriile de conflicte supuse medierii	113
4.5. Rolul mediatorului în procesul de mediere	115
4.6. Concluzii	126
V. ETAPELE ȘI TEHNICILE PROCESULUI DE MEDIERE	128
5.1. Etapele procesului de mediere	129
5.2. Tehnici și tactici de mediere	133
5.3. Rezultatul medierii	136
5.4. Concluzii	141
VI. ARBITRAJUL	143
6.1. Noțiunea, scopul și avantajele arbitrajului	144
6.2. Cadrul juridic cu privire la arbitraj	149
6.3. Rolul arbitrilor în procedura de arbitraj	166
6.4. Etapele procedurale ale arbitrajului	167
6.5. Rezultatele arbitrajului	170
6.6. Concluzii	171
VII. DEONTOLOGIA PROFESIONALĂ ÎN CAZUL APLICĂRII METODELOR ALTERNATIVE DE SOLUȚIONARE A LITIGIILOR	173
7.1. Considerații generale privind deontologia profesională	174
7.2. Principii deontologice privind aplicarea metodelor alternative de soluționare a litigiilor	177
7.3. Codurile de etică profesională	180
7.4. Concluzii	188
VIII. METODELE ALTERNATIVE DE SOLUȚIONARE A CONFLICTELOR ÎN CAZUL ÎNCĂLCĂRILOR DREPTURILOR OMULUI	190

8.1. Considerații generale	191
8.2. Aplicarea metodelor alternative de soluționare a litigiilor în cazul conflictelor armate și la restabilirea păcii.....	193
8.3. Aplicarea metodelor alternative de soluționare a conflictelor în cazurile de discriminare	203
8.4. Aplicarea metodelor alternative de soluționare a litigiilor în cazul hărțuirii sexuale	210
8.5. Concluzii.....	212
IX. METODELE ALTERNATIVE DE SOLUȚIONARE A LITIGIILOR COMERCIALE	214
9.1. Categoriile și clasificarea metodelor alternative de soluționare a litigiilor comerciale	215
9.2. Cadrul juridic național și internațional privind metodele alternative de soluționare a litigiilor comerciale. Izvoarele <i>soft law</i> și aplicarea lor la soluționarea litigiilor comerciale prin metode alternative	217
9.3. Tipologia conflictelor comerciale. Negocierea în relațiile comerciale.....	222
9.4. Medierea litigiilor comerciale. Concilierea și alte forme <i>sui generis</i> de soluționare pe cale amiabilă a litigiilor comerciale	226
9.5. Arbitrajul comercial internațional. Procedura arbitrală. Recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale.....	229
9.6. Particularitățile aplicării metodelor alternative în unele categorii de litigii comerciale	235
9.7. Concluzii.....	237
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	240
ANEXE	243
<i>Anexa 1.</i> Modelul Contractului de Mediere.....	243
<i>Anexa 2.</i> Modelul Acordului de Împăcare.....	248

INTRODUCERE

Într-o lume în continuă schimbare și evoluție, conflictele sunt inevitabile și fac parte din dinamica relațiilor umane. Cum alegem să le gestionăm și să le soluționăm reprezintă o provocare și, în același timp, o oportunitate pentru transformare și înțelegere.

Metode alternative de soluționare a litigiilor este o disciplină ce se predă la nivel de licență și de masterat, având ca obiect de studiu prezentarea succintă a metodelor alternative de soluționare a litigiilor, concentrându-se pe: negociere, mediere și arbitraj, relevanța lor în rezolvarea conflictelor; natura și dinamica conflictului, subliniind importanța recunoașterii și abordării eficiente a acestuia; principiile și particularitățile medierii, evidențiind caracteristicile unice și principiile de bază ale acestei metode; etapele și tehnicile implicate în procesul de mediere, oferind exemple practice și studii de caz relevante; rolul și nuanțele arbitrajului, evidențiind diferențele față de mediere și aplicabilitatea acestuia în soluționarea disputelor; aspectele deontologiei profesionale în aplicarea metodelor alternative de soluționare a litigiilor, subliniind importanța menținerii unor standarde etice ridicate; aplicarea acestor metode în contexte diverse, precum încălcări ale drepturilor omului sau soluționarea disputelor comerciale.

Notele de curs „Metode alternative de soluționare a litigiilor” sunt o sursă de predare și învățare esențială în universul metodelor alternative de soluționare a litigiilor, concentrându-se asupra unor abordări specifice: pe de o parte – medierea, pentru metodele amiabile de soluționare a conflictelor, iar pe de altă parte – arbitrajul, o soluție alternativă pentru cauzele contencioase. Prin explorarea acestui domeniu complex și prin aprofundarea noțiunilor esențiale ne propunem să oferim o perspectivă cuprinzătoare asupra modului în care negocierea, medierea, arbitrajul și alte tehnici similare devin instrumente valoroase în rezolvarea conflictelor din diverse domenii.

În lumea modernă, metodele alternative de soluționare a litigiilor, cum ar fi negocierea și medierea, devin din ce în ce mai relevante și esențiale în gestionarea conflictelor. Ținând cont de aglomerația crescândă a cauzelor în instanțele judiciare și de costurile ridicate ale proceselor tradiționale, aceste metode oferă o cale eficientă și mai accesibilă de rezolvare a disputelor. Practica demonstrează că flexibilitatea și capacitatea de adaptare la nevoile părților implicate în conflict fac din mediere și alte tehnici similare niște opțiuni atractive. Ele nu doar economisesc timp și resurse, dar și facilitează menținerea relațiilor și reduc tensiunile dintre indivizi sau entități. În plus, aceste abordări moderne sunt adaptate schimbărilor sociale și tehnologice, oferind soluții eficiente pentru a gestiona conflictele din diverse domenii.

Prin încurajarea comunicării și colaborării între părți, aceste metode alternative promovează un mediu mai pașnic și mai constructiv pentru rezolvarea disputelor,

contribuind astfel la creșterea eficienței și a adaptabilității sistemului de justiție la nevoile societății actuale.

Scopul Notelor de curs „Metode alternative de soluționare a litigiilor” este de a oferi o perspectivă detaliată și clară asupra mecanismului și procedurilor de mediere și ale altor metode alternative de soluționare a litigiilor. Lucrarea își propune să ofere informații esențiale și practice despre procesele, principiile și aplicabilitatea acestor tehnici în rezolvarea eficientă a conflictelor. Astfel, scopul principal constă în a oferi un cadru util și comprehensiv pentru înțelegerea și aplicarea acestor metode atât într-un context profesional, cât și pentru publicul larg interesat de rezolvarea amiabilă a disputelor.

Spportul metodologic al lucrării a inclus diverse metode, precum analiza documentelor, studii de caz și interviuri cu experți judiciari, oferind o perspectivă practică. Pentru analiza și interpretarea datelor, a fost utilizată o abordare comparativă și evaluativă, fiind evidențiate avantajele și limitările fiecărei metode de soluționare a litigiilor în diverse contexte. Sursele și referințele folosite au fost riguros selectate pentru a asigura acuratețea și relevanța informațiilor prezentate. În paralel cu analiza datelor, o atenție deosebită a fost acordată aspectelor etice, respectând standardele profesionale și asigurând confidențialitatea și respectul pentru toți participanții sau sursele implicate în cercetare.

Baza informațională a lucrării se compune dintr-o varietate de surse esențiale. Acestea includ lucrări academice elaborate de experți în mediere și în rezolvarea conflictelor, studii de caz relevante pentru ilustrarea practică a metodelor, analiza atentă a legislației specifice și consultări directe cu profesioniști din domeniu. Accesul la surse online fiabile, cum ar fi bazele de date academice și rapoartele instituționale, completează și actualizează această bază informațională solidă.

Structura Notelor de curs. Această lucrare este organizată într-o structură clară și logică, destinată să ofere o prezentare comprehensivă a medierii și a altor metode de soluționare a litigiilor. Fiecare capitol explorează diferite aspecte ale domeniului de studiu, oferind o înțelegere detaliată a proceselor, principiilor și aplicabilității acestor tehnici.

Începem cu o privire generală asupra metodelor alternative de soluționare a litigiilor în primul capitol, urmată de o analiză profundă a naturii și dinamicii conflictului efectuată în capitolul doi. Apoi ne concentrăm pe procesul de negociere (capitolul trei) și continuăm cu medierea (capitolul patru), explorând particularitățile și principiile acestei metode.

Următoarele capitole detaliază etapele și tehnicile specifice implicate în mediere și examinează rolul arbitrajului, după care în atenție sunt luate aspectele deontologice profesionale legate de utilizarea acestor metode. În continuare este prezentat modul în

care metodele alternative sunt aplicate în diverse contexte, inclusiv în situațiile legate de drepturile omului și în rezolvarea litigiilor comerciale.

În fiecare capitol, după subiectele abordate în el sunt formulate principalele concluzii, fiind punctate și perspectivele pentru viitorul acestui domeniu dinamic și important.

Insistând asupra caracterului complementar al *Notelor de curs* la disciplina „*Metode alternative de soluționare a litigiilor*”, atenționăm că lucrul cu aceste Note de curs nu poate substitui cercetarea surselor normative și a literaturii științifice. Respectiv, studenții în primul rând vor studia tema propusă, după care vor cerceta sursele normative și literatura de specialitate pentru a-și completa cunoștințele obținute și, în final, pentru verificarea acestora sunt propuse activități practice. Suplimentar, aceasta va contribui la o abordare vizuală și logică a materialului prezentat de către titularii de curs.

Notele de curs constituie rezultatul unor observări și experiențe constante efectuate de către autori pe parcursul realizării proiectului „*Catedra Jean Monnet privind studiile UE pentru protecția drepturilor omului și soluționarea alternativă a litigiilor*” susținut de Programul Erasmus+ al Uniunii Europene ce aduce o valoare adăugată lucrării. Preconizată pentru stimularea reflecției independente, a capacității de analiză și înțelegere a realităților raporturilor juridice cu elemente străine, lucrarea îi va ajuta pe studenți în cadrul cursurilor și al orelor practice realizate atât în studiile de licență, cât și în cele de masterat.

Notele de curs „Metode alternative de soluționare a litigiilor” sunt elaborate în baza legislației în vigoare, a literaturii juridice de specialitate, a practicii judiciare, fiind destinate pentru a fi utilizate în instituțiile de învățământ superior cu profil juridic, economic, precum și de către practicieni: mediatori, avocați, mandatar autorizați, judecători etc.

I. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND METODELE ALTERNATIVE DE SOLUȚIONARE A CONFLICTELOR

- 1.1. Apariția și evoluția metodelor alternative de soluționare a conflictelor**
- 1.2. Reglementări naționale și internaționale privind metodele alternative de soluționare a conflictelor**
- 1.3. Particularitățile metodelor alternative de soluționare a conflictelor**
- 1.4. Principiile de aplicare a metodelor alternative de soluționare a conflictelor**
- 1.5. Concluzii**

Obiective de învățare:

- să identifice etapele istorice și factori care au contribuit la apariția și evoluția metodelor alternative de soluționare a conflictelor (MASC);
- să compare principalele reglementări naționale și internaționale ce guvernează utilizarea metodelor alternative de soluționare a conflictelor;
- să analizeze avantajele și limitările diferitelor metode alternative de soluționare a conflictelor, precum medierea, arbitrajul și concilierea;
- să explice principiile fundamentale ale aplicării metodelor alternative de soluționare a conflictelor, cum ar fi voluntariatatea, confidențialitatea și imparțialitatea;
- să evalueze critic impactul metodelor alternative de soluționare a conflictelor asupra sistemului juridic și asupra părților implicate în conflict.

1.1. Apariția și evoluția metodelor alternative de soluționare a conflictelor

În cadrul analizei privind apariția și evoluția metodelor alternative de soluționare a conflictelor, este crucial să ne concentrăm asupra modului în care aceste metode au evoluat ca răspuns la crize și conflicte din diverse medii și contexte. Criza și conflictele, indiferent de natura și amploarea lor, reprezintă momente de tensiune și disensiuni care necesită soluții eficiente și durabile pentru a le gestiona și rezolva.

În acest context, metodele alternative de soluționare a conflictelor au apărut și s-au dezvoltat ca răspuns la dificultățile și limitările prezente în abordarea tradițională a disputelor. Crizele și conflictele au subliniat nevoia pentru alternative care să ofere soluții mai flexibile, accesibile și adaptate specificului fiecărei situații. Astfel, aceste metode alternative au devenit o alegere din ce în ce mai relevantă pentru gestionarea disputelor, oferind o modalitate diferită și complementară față de sistemul judiciar tradițional.

În cele ce urmează prezentăm diverse metode alternative de soluționare a conflictelor și evoluția lor.